

záfűzők egy fontos posztulátumot, ami pedagógiai nézetem alapja: **szükséges, hogy az egyetemi hallgatóság boldog legyen, mert aki nem boldog abban az időben, amikor felnőtte serdül, képtelen marad az igazi öröme és a komoly igazságok fölvetelére, élete keserű, szürke életörömmel lesz csak tele.**

Igen sok esetben azok, akiket az egyetem, mint végzett doktori diplomásokat az életbe küldött, nem voltak eléggé kiforrottak. Az ilyen oktatás pedig nem egyéb, mint a jövő fasisztatípusának kialakítása, mert a faszizmus alapja a lélek megmérhetetlen szürkesége.

Rektorátusom évében igyekeztem ezeket az elveket a gyakorlatban is megvalósítani. Arra vigyáztam, hogy lehetővé váljék az emberi légkör teremtése az egyetemen, buzdítottam és segítettem, hogy a hallgatóknak otthona legyen, de berendezése ne legyen hiányos iroda vagy iskolaforma. A hallgatók szívesen jöttek ebbe az otthonba és itt már könnyűvé vált az érdeklődést megteremteni a kultúra iránt. Ezért könnyen alakíthattam dráma-társulatot, ahol a hallgatók személyesítették meg Shakespeare, Sophokles, Hoffmannsthal egy-egy alakját. Gyönyörűséggel láttam, hogy ezek a hallgatók sok esetben felülmúlták a hivatásos színészeket. És így Szeged homokjában lassan kezdett kifejlődni a bensőséges igazi kultúra.

De ez a folyamat nem sokáig tartott. Utódom a helyzetet elmergesítette, s az általam kiszemelt vezetőket erkölcsellenes bélyegezte. Ezzel ellentétét szított az egyetemi ifjúság körében, ez pedig azok kárára történt, mert az akkori fővárosi politikai vezetők teljes tudatában voltak annak, hogy az egymással ellentétben álló csoportokhoz tartozó ifjak a politikai propaganda csodálatos eszközei lehetnek, mert könnyen kaphatók mindenféle meg gondolatlan tüntetésre és felelőtlen túlzásra.

Három dolog szükséges ahhoz, hogy ennek az egyéves tapasztalatnak az eredményeit kiterjesszük: a tanulmányi tero módosítása, egy kis pénz és igen nagy lelkesedés.

Az oktatásban különbséget kell tenni a szakoktatás, a kutatómunka és az életpályára való nevelés között. Mert az ilyen megkülönböztetések helyes gyümölcsötzetésével nemcsak jó szakembereket és tudósokat lehet képezni, hanem helyes időbeosztással gondot lehet fordítani a humánus képzésre is.

Kell pénz, hogy jóberendezésű menza és otthon legyen. Mert ha a hallgatóság továbbra is olyan szürke, hétköznapi környezetben fogyasztja el gyenge táplálékát, mint még ma is, akkor az egyetemről azzal az érzéssel távozik, hogy az egyetem nem képes igazi embereket formálni. De szükséges néhány helység is, ahol az ifjúság Európa fontosabb ujságait, folyóiratait megtalálja, ahol megszárihatja nedves cipőjét, ahol olvashat, írhat.

A harmadikat pedig, a lelkesedést nekünk, irányítóknak kell adnunk. A mi lelkesedésünkhöz aztán az ifjúság már hozzáadja a magáét.

VALLOMÁS

IRTA: MOLNÁR JÓZSEF

Akárhogy is szorít bennünket az idő, bármennyire is értelmetlenül merednek reánk arcok innen is, onnan is, mégsem tehetünk mást, nem járhatunk mást, mint amelyet gyötör és kínzó vívódásaink, meg éjszakába nyúló vitáink során egyenesnek, igaznak, jónak és szépnek ítélünk. Az elmúlt fekete napok szörnyűségei megtanítottak bennünket arra, hogy a bűnök és tévedések végzetesek mindenki számára, az egyes emberre éppen úgy, mint a társadalom egyik vagy másik osztályára, vagy az emberiség bármelyik fajtajára. Megtanultuk azt, hogy még a gaz-szálat is csak annak az ügynek a szolgálatában érdemes odébbtennünk, amelyért ha kell, meghalni is érdemes. Megtanultuk, hogy minden mulandó és változékony ezen a földön, csak az igazság örök és változatlan. Láttuk hogyan gyöngült el az emberiség, de a magyarság szellemi ereje is és hogyan aljasodott barommá az ember. Még rá gondolni is szörnyű a szervezett kínzások és mézszárlások borzalmaira. A korrupciók és kizsákmányolás, az árulások és árulkodások, a hazugság és azok a tákolmányok, amelyeket államnak neveztek, de amelyeket Szent Ágoston bizonyosan szervezett rablóbandáknak mondana, és a fajgyűlölet meg a krematoriumok keserves füstje mind-mind egy végzetesen beteg

kornak a csevevész gyermekei. Az emberiség és így a magyarság is alaposan elszakadt azoktól a forrásoktól, amelyekből éltető erőt meríthetett volna.

Életünknek e körülményei ma már nagyon megváltoztak. Sorsunk és világunk húsig és vérig való megváltoztatásához, egy emberiségesebb kör ránk köszöntéséhez mindez még nem elegendő.

Az elmúlt idők bajait és jelenünk kétségeit nem önmarengoló szadizmusból vetjük papírra, hanem azért, hogy mérték legyen a kezünk ügyében, hogy közel álljanak hozzá az elrettentő példák és minde nek fölött azért, hogy a mult bajai-ból okulva új bort öntsünk a tömlökbe és ezzel mosogassuk napjaink kétségeit és ezzel szorgoskodjunk a nagy tervezettség és építkezésnél.

A komoly fölismerés már kikristályosodott bennünk. Tudunk-e benső-kig hatoló önreformot végezni, tudunk-e újra igaz emberek és magyarok és keresztények lenni? Minden crönket és mozdulatunkat ide kell összpontosítanunk.

Tamási Aron az egyik felejtethetetlenül szép novelláját azzal a megalapítással fejezi be, hogy *aki embernek hívány, magyaroknak is alkalmatlan.* Nagy feladat az igazi emberrelvélés föltételeinek a biztosítása min-

denki számára. A fájdalmas és megdönbentő meghunyászkodás, az emberi tehetség és erő lebecsülése, a bennünk rejlő végtelen lehetőségek letagadása nem a mi világunk, nem a tiszta emberiség, a mélyen humanista szemléletnek a sajátossága. Az emberekben igenis végtelenül széles skálája található meg a nagyszerűségnek, a gazdag lehetőségeknek. Éppen ezért méltóságának elismerésül mindenkinek meg kell adnunk azt, amivel őt a természet és a történelem gazdagabbá tettei. Véget kell vetnünk a kizsákmányolásnak akár anyagi, akár szellemi vagy lelki kizsákmányolástról, vagy zsarolásról legyen is szó. Nem hiszünk a történelmi determinizmusban, de tudjuk, hogy bizonyos dolgokra megérett az idő. Tudjuk, hogy valami van a levegőben, valami csodálatos kívánság és követelés és parancs. Az emberi szabadság és igazságosság, meg az emberi lelkekben rejtőző egyenlőségről és mindezek tetejébe a felebaráti szeretetről van szó. Csak ezek hozzák meg a lelkek igazi szabadságát és megbékélését.

Ezek után világos és nyilvánvaló, hogy *nem vagyunk híveik a retrográd szemléletnek.* Nem habozunk leírni azt, hogy véleményünk szerint a leg-radikálisabb társadalmi és gazdasági reformokat kell végrehajtánunk, nem divatból vagy félelemből, hanem pusztán kötelességből, pusztán az emberi természet jogainak a figyelembevételéből és tiszteletben tartásából. Az élethez, a munkához való jog, és a munkáltatóktól megkövetelt legkomolyabb kötelességek szenségszámba mennek mindannyiunknál. Jövendőnk kialakítását pedig még elképzelni sem tudjuk másként, mint progresszív úton járva.

Nem tehetünk semmit még ha fáradunk is, vakító igazságok keresztüztébe jutottunk. Egymás után tudunk elénk a természetünkbe írt parancsok és törvények. Most a leg-időszerűbből kell szót ejtenünk. Ne vezessen arról, hogy emberiségünk egyetlen lehetséges, egyben legmagasabb rendű megnyilatkozása is a magyarságnak.

Uj magyar életszemléletre van szükség. A nagyképű magyarkodás helyett a *mély magyarság* erősítő melegére. Ma sokkal inkább, mint máskor nagy távlatoknak, a történelmi örökkévalóság igényének kell minden lépésünket irányítani. Ma már sajnos, a bőrünkön érezzük, hogy valahol utat tévesztettünk. Látnak, hogy az a politika, mely csupán népünk materiális erejében bízott, könnyen végzetessé válható kátyuba vitt bennünket. Mindent elmulasztottak azok az urak, amivel népünket emelni, öntudatosítani, szellemét kifejleszteni, lelkét értékesebbé tenni lehetett volna. Még külföldön is hazug és hamis képet terjesztettek rólunk. Valami délibabos szemléletnek a keserűsajú áldozatává tették bennünket. Ugy érezzük, hogy teljesen új csapást kell vagnunk a nehézségek őserdejében.

Föl kell ébresztenünk a lelkekben az életépítő és a világot helyesen látó hagyományok tiszteletét. Végre rá kell döbbenünk arra, hogy a *népi kultúrát leglényegében bele kell állítanunk, bele kell építenünk az itt-ott alaposan eltorzult magyar valóságba.* Ezzel vértesszük fel a népünket, hogy soha többé ne lehessen idegen érdekek beugratottjává tenni.

Senki nem elégedhet azonban meg a köldöknézéssel, egész látóhatárra kell törekednünk. Minden vonatkozásban el kell végre hagyunk a béka perspektívát és otthonosan kell mozognunk kelet és nyugat végeláthatatlan kincseinek a birodalmában, nem majmok módjára, hanem öntudatos emberekként. Ha népünk helyzete politikailag és gazdasági-

lag nem túlságosan kedvező is, a szellem szárnyait és eredményeit annál inkább fölhasználhatjuk.

Igy majd könnyen megváltozik rólunk külföldnek a véleménye is és ez, hisszük, gazdaságilag is, politikailag is, éreztetni fogja a kedvező hatását.

Hiányoznék azonban életünkben egy fontos forrás, az életet adó meleg vérnek a lüktetése akkor, ha lemondanánk arról a nagyszerűségről, amit szellemben is és erkölcsben is a *kereszténység jelent.* Félreértés ne essék, nem azoknak az embereknek a kereszténységéről beszélünk, akik számára üzlet vagy cégér, vagy spanyolfal a kereszténység. Nem! Ezekről az emberekről nekünk is megvan a magunk véleménye. Ezekkel mi is szembenállunk, ezek ellen mi is hercolunk teljes erővel és elszántsággal. *A keresztények méltatlansága azonban még nem lehet ok arra, hogy letagadjuk a kereszténység méltóságát.* Néhány embernek, de ha kell, néhány ezer sőt száz ezer embernek a történelem folyásában elkövetett botlásából és hűtlenségéből *nem lehet egy hatalmas igazságrendszernek az épületét figyelmen kívül hagyni.*

Íme ezek azok az elvek amelyek végső fokon irányítanak bennünket. Életünk minden mozdulatát és percét, vágyát és örömét, de harcaát és szenvedéseit is e hármassal csillag botozata alá helyezzük. Demokráciánk kereteit, melyet *egyetlen hozzánk méltó keretnek tartunk, velük szeretnénk megtölteni.*

A füst, a fák és a kedvem

Nincsen rajta kibélelt barna kabát!
Vonszolja a füst dideregye magát.
Lelapult házak kéményeiből
hajló testtel csupaszon menekül,
s egy kedvetlen felhőre leül.

Hús párát csepegtető nyirkos levegő
nyugtalanul öleli, Lustán lebegő
szellő tépdési szürke haját.
Hallom... hidegen szökken sikolya...
Futnék! Futnék! Futnék... én is oda...

Szemben a sarkon beteges les a fa,
Sárgaságba esett. — lázas ajaka.
Éjszaka fojt a maró nedv minden
lihegő, remegő levelére,
amikor felpattant zöldes epéje.

Azott falakon hunyorog a penész.
Fanyar mosolyával szemeimre lenéz...
Kedvem keresem. — Hova lett? —
Csavarog
valahol, fenn, hol a füst, kusza füst
lassan, szelíden kanyarog.

Illés Lajos

Bibó professzor könyve

BIBÓ ISTVÁN: A keleteurópai kisállamok nyomorúsága. Az Uj Magyarországi könyvkiadásának sorozatában messze kiemelkedő Bibó Istvánnak, egyetemünk politika tanárának könyve. Európa e viharos sarkának problémáit feszegeti azzal a hibátlan és szigorúan tárgyilagos szemlélettel, amelyet tanulmányaiból és előadásából meg szoktunk tőle és amelyért olyan nagyon megnyerte minden gondolkodó embernek a rokonszenvét. Ugy érezzük, hogy ennek a zaklatott területnek a békéjét és haladását csak a Bibó István által emlegetett tények fölismerése és elfogadása, megodaadó szolgálata biztosíthatja. A könyv nagyon fontos konklúziója: „Közép- és Keleteurópa, pontosabban Németország és a tőle keletre eső kiscsemizetek területe bármennyire is nem olyan nagy terület önmagában, a világ békéjének veszedelme marad mindaddig, míg a legnagyobb anarchiának, a legnagyobb bizonytalanságnak és a legnagyobb elégedetlenségnek a területe marad.”